Załącznik nr 2
Do wniosku o przeprowadzenie postępowania habilitacyjnego

dr Przemysław Pest
adiunkt w Katedrze Prawa Finansowego
Wydział Prawa, Administracji i Ekonomii
Uniwersytet Wrocławski
ul. Uniwersytecka 22/26
50-145 Wrocław

Autoreferat przedstawiający opis dorobku i osiągnięć naukowych w języku polskim

1. Imię i nazwisko:

Przemysław Pest

2. Posiadane dyplomy i stopnie naukowe:

9 czerwca 2011 roku – ukończenie z wynikiem bardzo dobrym Studiów Stacjonarnych Prawa na Wydziale Prawa, Administracji i Ekonomii Uniwersytetu Wrocławskiego i uzyskanie tytułu zawodowego magistra prawa
Tytuł pracy magisterskiej: *Geneza, pojęcie i systematyka alternatywnych metod rozwiązywania sporów (ADR)*
Promotor: Prof. UWr dr hab. Rafał Wojciechowski

5 lipca 2011 roku – ukończenie z wynikiem bardzo dobrym Studiów Stacjonarnych Psychologii na Wydziale Nauk Historycznych i Pedagogicznych Uniwersytetu Wrocławskiego i uzyskanie tytułu zawodowego magistra psychologii
Tytuł pracy magisterskiej: *Subiektywna sprawiedliwość podatków* .
Promotor: Prof. UWr dr hab. Anna Oleszkowicz

22 grudnia 2014 roku – uchwała Rady Wydziału Prawa, Administracji i Ekonomii Uniwersytetu Wrocławskiego nadająca stopień naukowy doktora nauk prawnych w zakresie prawa – prawo finansowe
Tytuł rozprawy doktorskiej: *Udziały jednostek samorządu terytorialnego we wpływach z podatków dochodowych*
Promotor: Prof. dr hab. Wiesława Miemiec
Recenzenci: Prof. UWr dr hab. Krystyna Sawicka, Prof. UZ dr hab. Andrzej Gorgol
Rozprawa doktorska została wyróżniona uchwałą Rady Wydziału Prawa, Administracji i Ekonomii Uniwersytetu Wrocławskiego

3. Informacje o dotychczasowym zatrudnieniu w jednostkach naukowych

Od 1 marca 2015 roku adiunkt w Katedrze Prawa Finansowego Wydziału Prawa, Administracji i Ekonomii Uniwersytetu Wrocławskiego

4. Wskazanie osiągnięcia wynikającego z art. 16 ust. 2 ustawy z dnia 14 marca 2003 roku o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki

a) tytuł osiągnięcia naukowego

Autorstwo monografii pt. *Równoważenie się władzy ustawodawczej i władzy wykonawczej w procedurze tworzenia i uchwalania budżetu w Stanach Zjednoczonych Ameryki i Rzeczypospolitej Polskiej*.

b) autor/autorzy, tytuł/tytuły publikacji, rok wydania, nazwa wydawnictwa, recenzenci wydawniczy

Przemysław Pest, *Równoważenie się władzy ustawodawczej i władzy wykonawczej w procedurze tworzenia i uchwalania budżetu w Stanach Zjednoczonych Ameryki i Rzeczypospolitej Polskiej*, Wrocław 2019, ISBN: 978-83-65611-96-3, ss. 225, Presscom.

Recenzent wydawniczy: dr hab. Monika Bogucka-Felczak, Katedra Prawa Finansowego, Wydział Prawa i Administracji, Uniwersytet Łódzki

c) omówienie celu naukowego ww. pracy i osiągniętych wyników wraz z omówieniem ich ewentualnego wykorzystania

Jako osiągnięcie naukowe uzyskane po otrzymaniu stopnia doktora, stanowiące znaczny wkład w rozwój dyscypliny naukowej, a tym samym spełniające kryteria określone w art. 16 ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 14 marca 2003 roku o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki, chciałbym wskazać monografię pt. *Równoważenie się władzy ustawodawczej i władzy wykonawczej w procedurze tworzenia i uchwalania budżetu w Stanach Zjednoczonych Ameryki i Rzeczypospolitej Polskiej*, Wrocław 2019, ss. 225.

Pierwszym, podstawowym celem monografii było przedstawienie i zbadanie istoty mechanizmów równoważenia się władz w procedurze budżetowej w Stanach Zjednoczonych Ameryki, a także zidentyfikowanie instrumentów prawnych służących równoważeniu się poszczególnych rodzajów władz. Przedmiot badań stanowiły zarówno federalna procedura budżetowa, jak i procedura budżetowa w trzech wybranych stanach. Wybór stanów został dokonany na podstawie kryterium organizacji prac stanowych władz ustawodawczych oraz związanego z nim okresu, na jaki uchwalany jest budżet. Wskazane różnice przesądziły o wyborze do badań procedur budżetowych trzech stanów – Kalifornii, Teksasu oraz Wyoming. Stany te stanowią egzemplifikację każdego z trzech stosowanych w Stanach Zjednoczonych modeli. W Kalifornii sesje stanowej władzy ustawodawczej odbywają się co roku i co roku

jest także uchwalana ustawa budżetowa zawierająca budżet. W Teksasie sesje legislatury odbywają się co dwa lata, a w czasie sesji uchwalana jest ustawa budżetowa zawierająca dwa odrębne budżety, każdy na jeden rok budżetowy. Z kolei w Wyoming sesje stanowej władzy ustawodawczej odbywają się co roku, ale budżet, w formie prawnej ustawy budżetowej, uchwalany jest co drugi rok, na okres dwóch lat.

Przedstawienie i zbadanie procedury budżetowej w Stanach Zjednoczonych Ameryki umożliwiło porównanie tej procedury z procedurą budżetową w Polsce. Ponadto dzięki temu w monografii zostało zaprezentowane, jak kształtują się stosunki między władzą ustawodawczą i władzą wykonawczą w procedurze budżetowej w Polsce, a jak w Stanach Zjednoczonych. Zostały także wskazane występujące na gruncie polskiej konstytucji instrumenty prawne służące równoważeniu się poszczególnych rodzajów władz w procedurze budżetowej. Był to drugi cel badawczy pracy. Należy przy tym zaznaczyć, że pogłębione badania przeprowadzone w monografii koncentrowały się na procedurze budżetowej w Stanach Zjednoczonych Ameryki. Podział władz w Stanach Zjednoczonych na szczeblu federalnym był przedmiotem badań w polskiej nauce prawa konstytucyjnego. W ostatnich latach w naukach politycznych podejmowano także temat podziału władz na szczeblu stanowym. Natomiast mechanizmy równoważenia się władzy ustawodawczej i władzy wykonawczej w procedurze tworzenia i uchwalania budżetu w Stanach Zjednoczonych Ameryki (na poziomie zarówno federalnym, jak i stanowym) nie były jak dotąd przedmiotem pogłębionych, monograficznych badań w polskiej nauce prawa finansowego. Uzasadniało to podjęcie tego tematu w monografii. Problematyka procedury budżetowej w Polsce była już przedmiotem licznych opracowań w literaturze prawnofinansowej, stąd została ona przedstawiona i zbadana w ograniczonym zakresie, wyłącznie pod kątem instrumentów prawnych służących równoważeniu się poszczególnych rodzajów władz oraz stosunków pomiędzy władzą ustawodawczą i władzą wykonawczą w tej procedurze.

Przedmiotem badań w monografii było równoważenie się władzy ustawodawczej i władzy wykonawczej w procedurze tworzenia i uchwalania budżetu. Z zakresu badań wyłączono władzę sądowniczą oraz etapy wykonywania i kontroli wykonania budżetu. Jak się wskazuje w doktrynie prawa finansowego władza sądownicza ze swojej istoty i natury nie zajmuje się sprawami finansowymi, gdyż jest powołana do sprawowania wymiaru sprawiedliwości. Władza sądownicza nie bierze bezpośredniego, czynnego udziału w procedurze budżetowej. Z perspektywy mechanizmów równoważenia się władz w amerykańskim systemie ustrojowym jej kompetencje ograniczają się do sądowej kontroli konstytucyjności prawa (*judicial review*), jaka ma miejsce przede wszystkim na etapie wykonywania budżetu, który nie jest objęty badaniami. W Polsce kontrola konstytucyjności ustawy budżetowej dokonywana przez Trybunał Konstytucyjny w trybie prewencyjnym, na podstawie art. 224 ust. 2 Konstytucji RP, ma charakter incydentalny, a budżet państwa – zgodnie z art. 51 ust. 1 ustawy o finansach publicznych – nie może stanowić podstawy roszczeń ani zobowiązań państwa wobec osób trzecich ani roszczeń tych osób wobec państwa.

Natomiast wyłączenie z zakresu rozważań etapów wykonywania i kontroli wykonania budżetu wiąże się z przyjęciem w pracy prezentowanego w amerykańskiej literaturze przedmiotu rozumienia procedury budżetowej. W polskiej doktrynie prawa finansowego wyodrębnia się cztery etapy procedury budżetowej: 1) opracowanie projektu budżetu

państwa, 2) jego uchwalenie, 3) wykonywanie budżetu państwa oraz 4) kontrolę jego wykonania. W amerykańskich publikacjach naukowych przez procedurę budżetową rozumie się natomiast wyłącznie etapy opracowania projektu i uchwalenia budżetu. W amerykańskiej literaturze przedmiotu dotyczącej procedury budżetowej zagadnienia wykonywania budżetu i kontroli jego wykonania są traktowane marginalnie albo są zupełnie pomijane. Stąd w monografii, ze względu na jej podstawowy cel badawczy, przedmiotem badań były wyłącznie etapy tworzenia i uchwalania budżetu. Co do zasady wyłączono z zakresu rozważań etapy wykonywania i kontroli wykonania budżetu w Stanach Zjednoczonych i w Polsce.

Monografia składa się z sześciu rozdziałów. Przedmiotem rozważań w rozdziale pierwszym są ustrojowe podstawy równoważenia się władz w Stanach Zjednoczonych Ameryki. W rozdziale tym zaprezentowano zwięzłą charakterystykę początków państwowości w Stanach Zjednoczonych, problem Konstytucji federalnej jako podstawy ustroju federalnego, w tym konstytucyjnych zasad federalizmu i podziału władz, które kształtują ustrój federalny na płaszczyznach wertykalnej (stosunki między władzą federalną i władzami stanowymi) i horyzontalnej (stosunki między władzą ustawodawczą, wykonawczą i sądowniczą na poziomie federalnym). Pozwoliło to na przedstawienie i zbadanie instrumentów prawnych równoważenia się władz w Stanach Zjednoczonych jako konsekwencji konstytucyjnej zasady podziału władz. Rozdział drugi koncentruje się na mechanizmach równoważenia się władz w procedurze budżetowej na szczeblu federalnym. Przedmiotem tego rozdziału jest federalna procedura budżetowa, począwszy od scharakteryzowania kongresowej „władzy nad sakiewką" (*power of the purse*), przez omówienie etapów procedury budżetowej, co pozwoliło następnie na przedstawienie specyfiki budżetu federalnego i federalnej procedury budżetowej. W rozdziałach od trzeciego do piątego przedstawiono i zbadano procedury budżetowe oraz występujące w nich mechanizmy równoważenia się władz w trzech wybranych amerykańskich stanach – Kalifornii, Teksasie i Wyoming. Każdy z tych trzech rozdziałów rozpoczyna się od ogólnej charakterystyki podziału władz w danym stanie. Następnie szczegółowo są badane budżety stanowe i specyfika procedury budżetowej w danym stanie ze szczególnym zwróceniem uwagi na mechanizmy równoważenia się poszczególnych władz. Przedmiot ostatniego, szóstego, rozdziału stanowi porównanie procedury budżetowej oraz charakterystycznych dla niej mechanizmów równoważenia się władz w Polsce i Stanach Zjednoczonych Ameryki. Pozwoliło to również na przedstawienie i zbadanie, jak kształtują się stosunki między władzą ustawodawczą i władzą wykonawczą w procedurze budżetowej w obu krajach.

Konieczność przedstawienia kwestii ustrojowych – które można by pominąć, gdyby praca dotyczyła polskiego systemu prawnego – jest niezbędna w przypadku pracy poświęconej obcemu systemowi prawnemu, szczególnie tak odmiennemu od polskiego jak amerykański. Brak przedstawienia struktury i kompetencji poszczególnych władz, na szczeblu zarówno federalnym, jak i stanowym, znacząco utrudniłby badanie mechanizmów równoważenia się władz w procedurze budżetowej. Tym bardziej, że zagadnienie ustrojów poszczególnych stanów, istotne z punktu widzenia przedmiotu badań w rozdziałach trzecim, czwartym i piątym, nie było dotąd analizowane w polskiej nauce prawa.

Monografia została przygotowana przy wykorzystaniu metody dogmatyczno-prawnej oraz metody prawnoporównawczej, a uzupełniająco także metody historyczno-prawnej. Przedmiotem badań były zarówno teksty amerykańskich aktów prawnych, spośród których

jedynie Konstytucja federalna doczekała się tłumaczenia na język polski, jak i amerykańska literatura przedmiotu, przede wszystkich z zakresu nauk politycznych. Należy bowiem zaznaczyć, że problematyka procedury budżetowej jest w Stanach Zjednoczonych przedmiotem badań nauk politycznych, a nie nauk prawnych. Wykorzystano również polskie regulacje prawne, zwłaszcza w rozdziale VI, oraz polską literaturę konstytucyjnoprawną i prawnofinansową. Monografia ma przede wszystkim charakter dogmatyczno-prawny, a nie prawnoporównawczy. Jak wskazano, jej podstawowym celem było przedstawienie i zbadanie mechanizmów równoważenia się władzy ustawodawczej i władzy wykonawczej w procedurze tworzenia i uchwalania budżetu w Stanach Zjednoczonych Ameryki – temat ten nie był dotychczas podejmowany w polskiej doktrynie prawa finansowego. Natomiast badania dotyczące tworzenia i uchwalania budżetu państwa w Polsce, ze względu na istniejącą obszerną literaturę przedmiotu, ograniczyły się do występujących na tych etapach procedury budżetowej instrumentów prawnych służących równoważeniu się poszczególnych rodzajów władz oraz kształtowania się stosunków pomiędzy władzą ustawodawczą i władzą wykonawczą. Zaznaczono przy tym, że porównanie procedury budżetowej występującej w obu krajach nie jest możliwe wprost ze względu na istotne różnice ustrojowe pomiędzy Stanami Zjednoczonymi i Polską, w zakresie zarówno systemu rządów, jak i struktury terytorialnej państwa i jego wewnętrznej organizacji.

Realizując podstawowy cel badawczy monografii, polegający na przedstawieniu i zbadaniu mechanizmów równoważenia się władz w procedurze budżetowej w Stanach Zjednoczonych Ameryki, zwrócono uwagę, że w kraju tym inaczej rozumiana jest sama procedura budżetowa. W amerykańskiej literaturze przedmiotu przez procedurę budżetową rozumie się wyłącznie tworzenie projektu budżetu federalnego przez Prezydenta i administrację federalną oraz jego uchwalanie przez Kongres.

W pracy stwierdzono również, że budżet federalny nie realizuje zasady jedności formalnej. Jest on uchwalany w formie prawnej dwunastu ustaw określających limity planowanych wydatków publicznych (*appropriation acts*).

Ustalono także, że budżet federalny nie urzeczywistnia zasady powszechności (zupełności). Budżet federalny obejmuje jedynie stronę wydatkową gospodarki finansowej państwa, nie określając planowanych dochodów publicznych. Natomiast w zakresie wydatków publicznych obejmuje on wyłącznie wydatki dyskrecjonalne (*discretionary spending*), stanowiące około 30% ogółu wydatków publicznych. Nie zawiera on za to wydatków prawnie zdeterminowanych (*mandatory/direct spending*), które są następstwem zobowiązań państwa do wypłaty świadczeń na rzecz osób trzecich, wynikających z odrębnych ustaw. Wydatki prawnie zdeterminowane nie są objęte coroczną procedurą budżetową, ponieważ nie podlegają one jurysdykcji komisji wydatków budżetowych Kongresu. Jedynym instrumentem prawnym oddziaływania przez komisje budżetowe na poziom wydatków prawnie zdeterminowanych jest tzw. procedura uzgadniania (*reconciliation process*).

Jak wykazały badania, Konstytucja federalna zastrzega do wyłącznej kompetencji Kongresu prawo decydowania o źródłach dochodów publicznych (*taxing power* – art. I § 8 pkt 1) oraz o wydatkach publicznych (*spending power* – art. I § 9 ust. 7). Jest to „władza nad sakiewką" (*power of the purse*), będąca tradycyjnym mechanizmem równoważenia władzy wykonawczej przez władzę ustawodawczą. Kompetencje Kongresu w zakresie dochodów i wydatków publicznych są realizowane oddzielnie. W Kongresie zagadnieniem dochodów

zajmuje się Komisja Dochodów Budżetowych Izby Reprezentantów (House Ways and Means Committee) oraz Komisja Finansowa Senatu (Senate Finance Committee), a wydatkami komisje wydatków budżetowych (House Appropriations Committee oraz Senate Appropriations Committee) obu izb.

Z przeprowadzonych rozważań wynika, że przedkładany Kongresowi na początku lutego prezydencki projekt budżetu nie ma charakteru prawnego projektu ustawy. W amerykańskim systemie ustrojowym prawo inicjatywy ustawodawczej należy wyłącznie do Kongresu. Prezydencki projekt jest jedynie szczegółowym wnioskiem o zapotrzebowanie finansowe agencji i programów federalnych realizujących politykę Prezydenta. Przedkładany przez Prezydenta projekt budżetu stanowi punkt wyjścia do prac nad budżetem federalnym w Kongresie, nie jest on jednak uchwalany przez Kongres.

W monografii zwrócono również uwagę na swoistą dla federalnej procedury budżetowej instytucję prawną uchwały budżetowej (*budget resolution*). Jest ona przygotowywana przez komisje budżetowe (Budget Committees) obu izb i stanowi jedyny akt Kongresu zawierający globalne kwoty dochodów i wydatków publicznych. Jak ustalono, wbrew wyrażanym w polskiej literaturze przedmiotu stanowiskom, uchwała budżetowa nie stanowi alternatywnego wobec prezydenckiego projektu budżetu ani sama w sobie nie jest budżetem ze względu na jej ograniczony zakres przedmiotowy i brak dyrektywności. Uchwała budżetowa jest uchwalana jako uchwała zbieżna Kongresu (*concurrent resolution*), a więc akt niemający mocy powszechnie obowiązującej. Co więcej, określa ona wyłącznie globalne kwoty wydatków publicznych, bez ustalania limitów planowanych wydatków dla poszczególnych agencji i programów federalnych.

Ustalenie, że prezydencki projekt budżetu federalnego nie ma charakteru prawnego projektu ustawy budżetowej, prowadziło do wniosku, że właściwy projekt budżetu, przyjmujący formę prawną dwunastu ustaw określających limity planowanych wydatków publicznych, jest tworzony przez Komisję Wydatków Budżetowych Izby Reprezentantów na podstawie prezydenckiego wniosku, uchwały budżetowej oraz przeprowadzonych przesłuchań i przedstawionych Komisji dokumentów. Mając to na uwadze, wskazano, że za opracowanie projektu budżetu odpowiada władza ustawodawcza, a nie władza wykonawcza.

Przeprowadzona analiza federalnej procedury budżetowej doprowadziła również do wniosku, że w pracach nad ustawami określającymi limity planowanych wydatków publicznych Kongres nie jest związany propozycjami Prezydenta. Komisję Wydatków Budżetowych Izby Reprezentantów wiąże jedynie uchwała budżetowa, określająca ogólny poziom wydatków publicznych na rok budżetowy oraz ich podział na poszczególne funkcje budżetu. Potwierdziło to wskazaną wyżej konstatację, że tzw. prezydencki projekt budżetu jest w istocie jedynie szczegółowym wnioskiem o zapotrzebowanie finansowane poszczególnych agencji i programów federalnych.

W monografii ustalono także, że najważniejszym instrumentem prawnym równoważenia władzy ustawodawczej przez władzę wykonawczą w zakresie budżetu federalnego jest prezydenckie prawo weta. Prezydent Stanów Zjednoczonych może zawetować ustawy określające limity planowanych wydatków publicznych (weto zwykłe lub *pocket veto* – weto „kieszonkowe"). Natomiast przyznanie Prezydentowi prawa weta selektywnego (*line-item veto*) zakończyło się uznaniem tej instytucji za niezgodą z Konstytucją federalną przez Sąd Najwyższy. Zwrócono również uwagę, że Prezydent nie ma

kompetencji do skrócenia kadencji Kongresu w przypadku nieuchwalenia budżetu federalnego w określonym terminie.

Mimo że prezydencki projekt budżetu nie ma charakteru projektu ustawy, inicjuje on procedurę budżetową w Kongresie. Zgodnie z przepisami ustawy o kongresowej kontroli budżetu i zamrażaniu funduszy z 1974 roku (Congressional Budget and Impoundment Control Act) Prezydent jest zobowiązany przedłożyć swój projekt budżetu Kongresowi najpóźniej w pierwszy poniedziałek lutego, a rok budżetowy rozpoczyna się 1 października. Na tej podstawie stwierdzono, że uchwalanie budżetu federalnego zajmuje około ośmiu miesięcy, a prace nad projektem prezydenckim mają swój początek dziewięć miesięcy przed przedłożeniem projektu budżetu federalnego Kongresowi i siedemnaście miesięcy przed rozpoczęciem roku budżetowego.

W pracy ustalono także, że w procedurze budżetowej uczestniczą dwie agencje federalne, których zadaniem jest przygotowanie i opiniowanie budżetu. Są to podlegające prezydentowi Biuro Zarządzania i Budżetu (Office of Management and Budget) oraz podlegające Kongresowi Kongresowe Biuro Budżetowe (Congressional Budget Office). Biuro Zarządzania i Budżetu pełni w procedurze budżetowej analogiczną funkcję jak Ministerstwo Finansów w Polsce. Wskazano ponadto, że w Polsce brakuje wyspecjalizowanego organu na wzór Kongresowego Biura Budżetowego, który służyłby pomocą posłom i senatorom w pracach nad uchwalaniem projektu ustawy budżetowej.

Zwrócono również uwagę, że Konstytucja ani ustawodawstwo federalne nie przewidują odrębnej procedury absolutoryjnej z wykonania budżetu federalnego. Kongres nie zatwierdza zatem wykonania budżetu federalnego za poprzedni rok budżetowy przez władzę wykonawczą. Kontrola wykonania budżetu realizowana przez Kongres odbywa się w ramach procedury budżetowej dotyczącej budżetu federalnego na kolejny rok. Jest ona realizowana przez komisje wydatków budżetowych, które w trakcie prac nad ustawami określającymi limity planowanych wydatków na kolejny rok budżetowy badają również sposób wydatkowania środków publicznych przez poszczególne agencje federalne w bieżącym i w poprzednich latach budżetowych. Kongres realizuje funkcję kontrolną nad wydatkowaniem środków publicznych także przez swoją wyspecjalizowaną agencję, Państwowy Urząd Odpowiedzialności (Government Accountability Office).

Przeprowadzone badania doprowadziły do wniosku, że budżet federalny można zdefiniować jako publiczny plan finansowy federacji, stanowiący podstawę gospodarki finansowej Stanów Zjednoczonych, obejmujący wydatki publiczne (ale już nie dochody publiczne), opracowywany i uchwalany przez Kongres w formie dwunastu ustaw budżetowych (co do zasady), na okres jednego roku budżetowego (co do zasady), który rozpoczyna się 1 października i kończy 30 września. Natomiast przez procedurę budżetową w przypadku budżetu federalnego należy rozumieć wyłącznie coroczne tworzenie i uchwalanie budżetu przez Kongres. Można przy tym wyróżnić cztery etapy tej procedury.

1) Przedłożenie projektu budżetu federalnego przez Prezydenta. Etap ten rozpoczyna się od przedłożenia projektu budżetu Kongresowi, a kończy maksymalnie sześć tygodni później przedstawieniem przez komisje merytoryczne opinii i szacunków komisjom budżetowym.

2) Opracowanie i uchwalenie uchwały budżetowej. Początkiem tego etapu jest rozpoczęcie prac w komisjach budżetowych obu izb nad uchwałą budżetową, a końcem jej uchwalenie.

3) Opracowanie i uchwalenie ustaw określających limity planowanych wydatków. Etap ten zapoczątkowuje rozpoczęcie prac w Komisji Wydatków Budżetowych Izby Reprezentantów nad dwunastoma projektami ustaw określających limity planowanych wydatków, a kończy ich uchwalenie i przekazanie do podpisu Prezydentowi.
4) Decyzja Prezydenta dotycząca podpisania (lub nie) ustaw określających limity planowanych wydatków. Etap ten inicjuje przekazanie ustaw określających limity planowanych wydatków Prezydentowi, a kończy wejście w życie tych ustaw.

Przy tym etapy pierwszy, drugi i trzeci w praktyce „nachodzą" na siebie, a niezakończenie prac na drugim etapie (przygotowanie i uchwalenie uchwały budżetowej) nie blokuje prac na kolejnym etapie (przygotowanie i uchwalenie ustaw określających limity planowanych wydatków).

Mając na uwadze wykazaną specyfikę budżetu federalnego i federalnej procedury budżetowej, wskazano, że dwa najważniejsze mechanizmy równoważenia się władz w federalnej procedurze budżetowej to przysługująca Kongresowi „władza nad sakiewką" oraz przysługujące Prezydentowi prawo weta. Mimo określenia obu mechanizmów w Konstytucji federalnej ich rozumienie i znaczenie ewoluowało, a pozycja Prezydenta i Kongresu w procedurze budżetowej zmieniała się. Jak wykazano, w pierwszym okresie, od wejścia w życie Konstytucji federalnej w 1789 roku do uchwalenia ustawy o budżecie i rachunkowości z 1921 roku (Budget and Accounting Act), rola Prezydenta w procedurze budżetowej była ograniczona. Prezydent nie przygotowywał jednolitego projektu budżetu dla całego federalnego aparatu wykonawczego, a projekty swoich planów finansowych składały bezpośrednio do Kongresu poszczególne agencje federalne. Ustawa z 1921 roku wprowadziła obowiązek przygotowywania przez Prezydenta jednolitego projektu budżetu dla całej administracji federalnej, czyniąc go odpowiedzialnym za koordynowanie planowania wydatków administracji. Co więcej, kolejni prezydenci po II wojnie światowej ograniczali kongresową „władzę nad sakiewką" za pomocą instrumentu prawnego zamrażania funduszy (*impoundment*). Sprzeciw Kongresu wobec pozbawiania go części kompetencji budżetowych doprowadził do uchwalenia w 1974 roku ustawy o kongresowej kontroli budżetu i zamrażaniu funduszy (Congressional Budget and Impoundment Control Act). Ustawa ta przesunęła o trzy miesiące początek roku budżetowego (z 1 lipca na 1 października), aby dać Kongresowi więcej czasu na prace nad projektem budżetu federalnego, utworzyła w obu izbach komisje budżetowe, których zadaniem jest przygotowywanie uchwały budżetowej, a także powołała Kongresowe Biuro Budżetowe, doprowadzając do równowagi pomiędzy władzą ustawodawczą i władzą wykonawczą w procedurze budżetowej. Podejmowane później przez kolejnych Prezydentów próby ograniczania kongresowej „władzy nad sakiewką", jak na przykład przyznanie Prezydentowi instrumentu prawnego weta selektywnego, były blokowane, w ramach mechanizmów równoważenia się władz, przez Kongres lub Sąd Najwyższy.

W monografii przedstawiono i zbadano również problematykę procedury budżetowej w wybranych amerykańskich stanach. Jak ustalono, cechami charakterystycznymi budżetu i stanowej procedury budżetowej w Kalifornii są stosunkowo szerokie w porównaniu z innymi stanami kompetencje gubernatora w procedurze budżetowej oraz kształtowanie wielu regulacji konstytucyjnych dotyczących finansów publicznych przy wykorzystaniu instytucji demokracji bezpośredniej. Również tylko w literaturze kalifornijskiej, odmiennie niż w

przypadku budżetu federalnego czy budżetów pozostałych badanych stanów, do procedury budżetowej zalicza się też etapy wykonywania i kontroli wykonania budżetu stanowego. Budżet w Kalifornii, inaczej niż budżet federalny, jest tworzony i przedkładany władzy ustawodawczej przez gubernatora, a więc przedstawiciela władzy wykonawczej. Prawo inicjatywy ustawodawczej przysługuje przy tym gubernatorowi wyłącznie w stosunku do ustawy budżetowej. Budżet Kalifornii zawiera się w jednym akcie prawnym, co oznacza, że realizuje on zasadę jedności formalnej. Podkreślono również że, spośród innych stanów Kalifornię wyróżniał jeszcze do niedawana, zniesiony w 2011 roku, obowiązek uzyskania większości 2/3 głosów w obu izbach stanowej Legislatury dla uchwalenia budżetu.

Z przeprowadzonych w monografii badań wynika, że budżet i stanową procedurę budżetową w Teksasie wyróżnia zbieranie się stanowej władzy ustawodawczej na sesje co dwa lata – co przesądza o konieczności uchwalania ustawy budżetowej na okres dwuletni – silne przywiązanie do ochrony równowagi budżetowej oraz faktyczne pozbawienie gubernatora inicjatywy w sprawie opracowania projektu budżetu stanowego. Podkreślono ponadto, że uchwalana co dwa lata ustawa budżetowa zawiera dwa odrębne budżety na pojedyncze lata budżetowe, które rozpoczynają się 1 września i kończą 31 sierpnia kolejnego roku kalendarzowego. Konstytucja Teksasu chroni również równowagę budżetową w jej klasycznym rozumieniu, co odróżnia ją od Konstytucji federalnej. Konstytucja ta przewiduje cztery limity wydatków publicznych: limit „płać, ile bierzesz" (*pay-as-you-go*), limit wzrostu wydatków, limit wydatków na programy socjalne oraz limit deficytu budżetowego. Sam projekt budżetu jest przygotowywany przez Radę Budżetową Legislatywy (Legislative Budget Board), będącą częścią władzy ustawodawczej. Mając to na uwadze, stwierdzono, że w Teksasie za tworzenie projektu budżetu odpowiada władza ustawodawcza, a nie władza wykonawcza. Formalne kompetencje gubernatora w procedurze budżetowej w Teksasie są ograniczone do możliwości zawetowania uchwalonej ustawy budżetowej. Jak wynika z przeprowadzonych badań, specyficzną dla Teksasu funkcję w procedurze budżetowej pełni kontroler rachunków publicznych (Comptroller of Public Accounts), który jest wyłanianym w powszechnych wyborach organem władzy wykonawczej. Określa on planowaną wysokość dochodów publicznych w danym roku budżetowym, która stanowi limit wydatków dla stanowej władzy ustawodawczej przy uchwalaniu budżetu. Co więcej, po uchwaleniu budżetu przez Legislaturę, a przed jego przekazaniem gubernatorowi zaświadcza on, że ustalone limity planowanych wydatków publicznych znajdują pokrycie w planowanych dochodach publicznych w danym roku budżetowym.

Swoistą cechą budżetu i stanowej procedury budżetowej w Wyoming jest natomiast uchwalanie ustawy budżetowej raz na dwa lata mimo corocznej sesji stanowej Legislatywy, która zawiera budżet na okres dwuletni. Rozwiązanie takie poza Wyoming funkcjonuje jeszcze tylko w jednym stanie – Dakocie Północnej. Konstytucja stanowa ogranicza przy tym czas trwania sesji budżetowej do dwudziestu dni roboczych, co dwa lata. Wymusza to konieczność podjęcia prac nad projektem ustawy budżetowej przez władzę ustawodawczą jeszcze przed oficjalnym rozpoczęciem sesji. Jak ustalono, czas pomiędzy złożeniem projektu przez gubernatora (nie później niż 1 grudnia roku poprzedzającego sesję budżetową) a początkiem sesji budżetowej (drugi poniedziałek lutego) jest okresem intensywnych prac wspólnej Komisji Wydatków Budżetowych (Joint Appropriations Committee) oraz Biura Obsługi Legislatywy (Legislative Service Office), których zadaniem jest ocena

poszczególnych pozycji budżetowych w projekcie gubernatora oraz przygotowanie projektu ustawy budżetowej, która będzie następnie rozpatrywana przez obie izby stanowej władzy ustawodawczej. Z przeprowadzonych rozważań wynika, że podobnie jak w Teksasie, projekt ustawy budżetowej, będący przedmiotem prac władzy ustawodawczej, jest przygotowywany przez samą władzę ustawodawczą.

W monografii ustalono, że podobnie jak na szczeblu federalnym, tak też na szczeblu stanowym mechanizmami równoważenia się władz w procedurze budżetowej są z jednej strony przysługująca stanowym legislaturom „władza nad sakiewką", a z drugiej instrument prawny weta gubernatora. Przy tym odmiennie niż w przypadku budżetu federalnego gubernatorzy Kalifornii, Teksasu i Wyoming dysponują prawem weta selektywnego, dzięki któremu mogą zawetować wybrane pozycje budżetu bez konieczności wetowania całości ustawy budżetowej. Podkreślono ponadto, że pozycja gubernatora w procedurze budżetowej w poszczególnych stanach jest różna. W Kalifornii to gubernator opracowuje projekt budżetu i przedkłada go stanowej Legislaturze. Odmienne rozwiązania funkcjonują w Teksasie i Wyoming, gdzie za opracowanie projektu budżetu odpowiada sama władza ustawodawcza.

W monografii przedstawiono i zbadano także procedurę budżetową w Polsce pod względem występujących na gruncie Konstytucji RP mechanizmów równoważenia się władz w procedurze budżetowej. Z przeprowadzonych badań wynika, że można wyróżnić następujące konstytucyjne mechanizmy równoważenia się poszczególnych władz dotyczące problematyki budżetowej:

1) wyłączne prawo inicjatywy ustawodawczej Rady Ministrów w zakresie projektu ustawy budżetowej;

2) wyłączne prawo uchwalania ustawy budżetowej przez parlament;

3) prawo Prezydenta RP do podpisania ustawy budżetowej oraz wystąpienia – przed podpisaniem – do Trybunału Konstytucyjnego z wnioskiem w sprawie jej zgodności z Konstytucją RP, a także prawo Prezydenta RP do skrócenia kadencji Sejmu, jeżeli w ciągu czterech miesięcy od dnia przedłożenia Sejmowi projektu uchwalona ustawa budżetowa nie zostanie mu przedstawiona do podpisu; jednocześnie Prezydent RP jest pozbawiony kompetencji do przekazania – przed podpisaniem – ustawy budżetowej Sejmowi z umotywowanym wnioskiem do ponownego rozpatrzenia;

4) udzielenie albo odmowa udzielenia przez Sejm absolutorium Radzie Ministrów.

Porównanie procedury budżetowej w obu krajach doprowadziło do wniosku, że stosunki między władzą ustawodawczą i władzą wykonawczą w procedurze budżetowej w Polsce, odmiennie niż w Stanach Zjednoczonych, nie są zrównoważone. Ustalono, że w Polsce dominującą rolę w procedurze budżetowej odgrywa Rada Ministrów i Minister Finansów. Kompetencje Sejmu i Senatu dotyczące budżetu państwa są znacznie węższe niż kompetencje Kongresu względem budżetu federalnego. W związku z tym stwierdzono, że parlamentarna „władza nad sakiewką" jest w Polsce słabsza niż w Stanach Zjednoczonych. Sejm i Senat nie mają prawa przedstawienia własnego projektu budżetu. Podstawą ich prac jest projekt rządowy, w którym co prawda mogą dokonywać zmian, ale są one ograniczone zaplanowanym przez Radę Ministrów poziomem deficytu budżetowego. Także konstytucyjna konstrukcja absolutorium, która nie wiąże z jego udzieleniem (lub jego brakiem) skutków prawnych, osłabiają pozycję władzy ustawodawczej względem władzy wykonawczej w procedurze budżetowej.

Przedstawienie i zbadanie specyfiki budżetu i procedury budżetowej w Stanach Zjednoczonych, na szczeblu federalnym oraz w wybranych stanach, a także ich porównanie z polskimi regulacjami prawnymi tej materii dało podstawę do sformułowania wniosków *de lege ferenda*. Zaproponowane rozwiązania mają na celu doprowadzenie do zrównoważenia pozycji władzy ustawodawczej i władzy wykonawczej na etapach tworzenia i uchwalania budżetu państwa w Polsce. Podkreślono jednak, że wprowadzenie proponowanych instytucji prawnych do polskiego porządku prawnego musi uwzględniać istotne różnice ustrojowe między Polską i Stanami Zjednoczonymi, dotyczące systemu rządów oraz struktury terytorialnej państwa i jego wewnętrznej organizacji.

W monografii wskazano, że należałoby rozważyć powołanie odrębnej od Biura Analiz Sejmowych instytucji analogicznej do Kongresowego Biura Budżetowego, która byłaby zapleczem eksperckim dla władzy ustawodawczej w pracach nad uchwalaniem budżetu państwa. Pozwoliłoby to na umocnienie pozycji władzy ustawodawczej w procedurze budżetowej. Posłowie, którzy najczęściej nie są ekspertami z zakresu finansów publicznych, w pracach nad uchwaleniem ustawy budżetowej mogliby dzięki temu bazować na analizach i opiniach przedstawianych im przez wyspecjalizowaną, niezależną od administracji rządowej instytucję.

Na wzór limitów wydatków publicznych przewidzianych w Teksasie zaproponowano opracowanie i wprowadzenie takich limitów również na gruncie Konstytucji RP, obok restrykcji finansowej przewidzianej przez art. 216 ust. 5. Zapewniłoby to skuteczniejszą ochronę równowagi budżetowej, ograniczając zarówno władzę ustawodawczą, jak i władzę wykonawczą.

Godną rozważenia propozycją byłoby, przy zachowaniu zasady określania przez ustawę budżetową globalnych kwot dochodów i wydatków państwa, objęcie coroczną procedurą budżetową wyłącznie wydatków dyskrecjonalnych i wyłączenie z tej procedury wydatków prawnie zdeterminowanych. Pozwoliłoby to na uproszenie i przyspieszenie procedury budżetowej, zarówno na etapie tworzenia projektu budżetu państwa, jak i na etapie uchwalania ustawy budżetowej.

Jednocześnie celowe wydaje się przyznanie Sejmowi, zgodnie z postulatami wysuwanymi w doktrynie prawa finansowego, instrumentu prawnego analogicznego do kongresowej procedury uzgadniania. Pozwoliłby on na podjęcie „przeglądu" ustaw kreujących zobowiązania państwa do wypłaty świadczeń na rzecz osób trzecich w celu ich uchylenia lub zmiany, w przypadku przekraczania przez wydatki prawnie zdeterminowane pewnego udziału w globalnej kwocie wydatków publicznych (np. 75%). Rozwiązanie to zapewniłoby większą kontrolę Sejmu nad wydatkami prawnie zdeterminowanymi, a jednocześnie przyczyniłoby się do ochrony równowagi budżetowej.

Postulowano również wydłużenie horyzontu wieloletniego planowania finansowego, mając za przykład uchwalaną przez Kongres uchwałę budżetową. Określa ona ogólny poziom planowanych dochodów i wydatków publicznych, klasyfikuje wydatki zgodnie z funkcjami państwa, a także wskazuje prognozowany deficyt lub nadwyżkę budżetową na okres roku budżetowego i dziewięciu kolejnych lat.

Wskazano także, że wieloletnie plany finansowe państwa powinny być przy tym uchwalane, podobnie jak w Stanach Zjednoczonych, przez najwyższy organ przedstawicielski, a nie przez organ wykonawczy. Przyjęcie tego rozwiązania zapewniłoby

Sejmowi większą kontrolę nad gospodarką finansową państwa nie tylko w rocznej, jak to jest obecnie, ale również w wieloletniej perspektywie finansowej.

Dla ochrony równowagi budżetowej zaproponowano wprowadzenie do struktury administracji publicznej niezależnego organu analogicznego do kontrolera rachunków publicznych w Teksasie. Jego kompetencje należałoby powiązać z zastosowaniem wskazanych wyżej limitów wydatków publicznych.

Natomiast dla realizacji zasady legalizmu, wyrażonej w art. 7 Konstytucji RP, zaproponowano zastąpienie dotychczasowego rozwiązania przewidzianego w art. 219 ust. 4 Konstytucji RP (wykonywanie gospodarki finansowej państwa na podstawie projektu w sytuacji nieuchwalenia ustawy budżetowej przed rozpoczęciem roku budżetowego) uchwalaniem przez parlament kontynuowania finansowania na poziomie z poprzedniego roku budżetowego na wzór uchwał kontynuujących (*continuing resolution*) przyjmowanych przez Kongres. Również to rozwiązanie zwiększałoby kompetencje Sejmu względem Rady Ministrów w sprawach budżetowych, uniemożliwiając prowadzenie gospodarki finansowej państwa na podstawie nieuchwalonego przez organ przedstawicielski projektu rządowego.

5. Omówienie pozostałych osiągnięć naukowo-badawczych

Na moje pozostałe osiągnięcia naukowo-badawcze uzyskane po otrzymaniu stopnia doktora, obok wskazanej w pkt 4 monografii, składają się 2 monografie oraz 29 artykułów naukowych i rozdziałów w pracach zbiorowych, w tym 7 opublikowanych w języku angielskim, a 14 przygotowanych we współautorstwie. Szczegółowy wykaz publikacji zawarty został w załączniku nr 4. W autoreferacie uwaga zostanie zwrócona na wybrane z nich.

Moje zainteresowania naukowe obejmują trzy zasadnicze obszary badawcze:

1) federalną i stanową procedurę budżetową w Stanach Zjednoczonych Ameryki;
2) dochody jednostek samorządu terytorialnego, ze szczególnym uwzględnieniem udziałów jednostek samorządu terytorialnego we wpływach z podatków dochodowych oraz konstrukcji prawnej subwencji ogólnej;
3) opodatkowanie sektorów energetycznego i wydobywczego.

Ad. 1) Pierwszy obszar badawczy, dotyczący federalnej i stanowej procedury budżetowej w Stanach Zjednoczonych Ameryki, był realizowany dzięki projektowi badawczemu w ramach stypendium Fulbrighta (Fulbright Scholar-in-Residence Program) na University of Wyoming (Laramie, Wyoming, USA) w terminie 15.01.2017 – 15.06.2017. Efektem tych badań jest autorstwo monografii wskazanej w pkt 4.

Ad. 2) Drugi obszar badawczy obejmuje problematykę dochodów jednostek samorządu terytorialnego, ze szczególnym uwzględnieniem udziałów jednostek samorządu terytorialnego we wpływach z podatków dochodowych oraz konstrukcji prawnej subwencji ogólnej.

W monografii pt. *Udziały jednostek samorządu terytorialnego we wpływach z podatków dochodowych* (Warszawa, C.H. Beck 2016, ss. 283), stanowiącej publikację rozszerzonej i uzupełnionej wersji rozprawy doktorskiej przygotowanej pod opieką Prof. dr hab. Wiesławy Miemiec, obronionej w 2014 roku na Wydziale Prawa, Administracji i

Ekonomii Uniwersytetu Wrocławskiego, zostały rozstrzygnięte najistotniejsze kwestie teoretyczne i praktyczne dotyczące udziałów jednostek samorządu terytorialnego we wpływach z podatków dochodowych, takie jak: charakter prawny udziałów, miejsce udziałów w strukturze dochodów jednostek samorządu terytorialnego, funkcje udziałów oraz sposób ich rozliczania pomiędzy budżetem państwa a budżetami jednostek samorządu terytorialnego. Wskazano, że udziały jednostek samorządu terytorialnego we wpływach z podatków dochodowych są instytucją prawa budżetowego, a nie materialnego prawa podatkowego. Ustalono również, że mimo zaliczenia udziałów w obowiązującej ustawie o dochodach jednostek samorządu terytorialnego do katalogu dochodów własnych jednostek samorządu terytorialnego, udziały nie spełniają cechy materialnoprawnej dochodów własnych. Udziałów nie można zaliczyć również do dochodów transferowych. Z tych względów udziały jednostek samorządu terytorialnego we wpływach z podatków dochodowych, z punktu widzenia materialnoprawnego, zostały uznane za odrębną kategorię dochodów jednostek samorządu terytorialnego, nazwaną w pracy dochodami zrównanymi z dochodami własnymi. W monografii ustalono, że podstawową funkcją udziałów jednostek samorządu terytorialnego we wpływach z podatków dochodowych jest funkcja fiskalna. Wskazano również, że instytucja udziałów była wykorzystywana przez ustawodawcę do realizacji określonych celów pozafiskalnych: wyrównawczych, stymulacyjnych, jako element kalkulacyjny przy obliczaniu wysokości subwencji ogólnej oraz promocji dobrowolnego łączenia się gmin albo powiatów. Podniesiono również konieczność powtórzenia wyliczeń wysokości wskaźników procentowych udziałów oraz wprowadzenia do ustawy o dochodach jednostek samorządu terytorialnego stałego mechanizmu waloryzacji tych wskaźników. W monografii wskazano również na celowość przyznania jednostkom samorządu terytorialnego udziału we wpływach ze zryczałtowanych form opodatkowania dochodów osób fizycznych. Natomiast w zakresie podziału udziałów pomiędzy poszczególne jednostki samorządu terytorialnego zaproponowano, w przypadku udziału we wpływach z podatku dochodowego od osób fizycznych, wprowadzenie dodatkowego kryterium podziału – koncentracji interesów podatnika na skutek jego wyboru, a w przypadku udziału we wpływach z podatku dochodowego od osób prawnych – rozszerzenia kryterium podziału, opartego na liczbie pracowników zatrudnionych na podstawie umowy o pracę w siedzibie i zakładach (oddziałach) podatnika, o umowy cywilnoprawne – umowę zlecenia oraz umowę o dzieło. Postulowano również skrócenie ustawowych terminów przekazywania jednostkom samorządu terytorialnego należnych im udziałów we wpływach z podatków dochodowych, przede wszystkim w podatku dochodowym od osób fizycznych.

Moje badania nad instytucją udziałów we wpływach z podatków dochodowych dotyczyły również praktycznego problemu oceny prawnej podejmowanych przez niektóre jednostki samorządu terytorialnego (na przykładzie Warszawy, Krakowa i Wrocławia) akcji promujących rozliczanie podatku dochodowego od osób fizycznych na ich terenie (*"Rozlicz swój PIT w...", czyli o promowaniu przez jednostki samorządu terytorialnego rozliczania podatku dochodowego od osób fizycznych na ich terenie* (w:) E. Ura, E. Feret, S. Pieprzny (red.), *Jednostka wobec działań administracji publicznej*, Rzeszów, RS Druk 2016, s. 773-782), a także przedstawienia występujące w państwach europejskich modeli podziału dochodów publicznoprawnych płynących z podatków pomiędzy budżet państwa a budżety jednostek samorządu terytorialnego oraz osadzenia występujących w Polsce rozwiązań

normatywnych w jednym z tych modeli (*Shares in the revenue from income taxes as income of local self-government units in Poland*, Annual Center Review 2015, nr 8, s. 26-30).

Obok problematyki udziałów jednostek samorządu terytorialnego we wpływach z podatków dochodowych, w obszarze moich zainteresowań badawczych znajdowała się również konstrukcja prawna subwencji ogólnej. Prowadzone przeze mnie badania dotyczyły oceny konstytucyjności mechanizmów wyrównywania poziomego dochodów jednostek samorządu terytorialnego (*Wyrównywanie poziome dochodów jednostek samorządu terytorialnego ("janosikowe") w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego*, W. Miemiec, P. Pest (w:) M. Smaga, M. Winiarz (red.), *Dyscyplina finansów publicznych. Doktryna, orzecznictwo, praktyka*, Warszawa, C.H. Beck 2015, s. 376-388) oraz ich zgodności z postanowieniami Europejskiej Karty Samorządu Lokalnego (*"Janosikowe" a standardy dotyczące procedur wyrównawczych w Europejskiej Karcie Samorządu Lokalnego*, W. Miemiec, P. Pest (w:) M. Ofiarska (red.), *Europejska Karta Samorządu Lokalnego a prawo samorządu terytorialnego*, Szczecin, Wydział Prawa i Administracji Uniwersytetu Szczecińskiego 2015, s. 289-321). Porównywałem również założone (projektowane) funkcje subwencji ogólnej z jej funkcjami faktycznymi (realizowanymi), co prowadziło do wniosków, że część wyrównawcza subwencji ogólnej realizuje założoną funkcję subwencji ogólnej, natomiast część równoważąca (regionalna) – nie (*Założone a realizowane funkcje subwencji ogólnej* (w:) J. Gliniecka, A. Drywa, E. Juchniewicz, T. Sowiński (red.), *Finansowanie jednostek samorządu terytorialnego. Problemy praktyczne*, Warszawa, CeDeWu 2016, s. 263-274). Analizowałem również rekompensowanie gminom utraconych dochodów wynikających z ustawowych zwolnień w podatkach lokalnych, w tym konstytucyjne podstawy tego mechanizmu, mechanizmy rekompensujące dotyczące ustawowych zwolnień w podatku od nieruchomości oraz rekompensowanie wynikające ze zwolnienia z podatku od nieruchomości gruntów, budynków i budowli znajdujących się w parkach narodowych lub rezerwatach przyrody (*Rekompensowanie gminom utraconych dochodów wynikających ze zwolnienia z podatku od nieruchomości gruntów, budynków i budowli znajdujących się w parkach narodowych lub rezerwatach przyrody*, W. Miemiec, P. Pest, Samorząd Terytorialny 2017, nr 9, s. 29-38).

Podsumowaniem kilkuletniej pracy badawczej nad problematyką subwencji ogólnej jest monografia pt. *Konstrukcja prawna subwencji ogólnej w polskich regulacjach prawnych dochodów jednostek samorządu terytorialnego* (Wrocław, E-Wydawnictwo. Prawnicza i Ekonomiczna Biblioteka Cyfrowa. Wydział Prawa, Administracji i Ekonomii Uniwersytetu Wrocławskiego 2018, ss. 212). Celem tej monografii było przedstawienie i zbadanie ewolucji konstrukcji prawnej subwencji ogólnej w polskich regulacjach prawnych dochodów jednostek samorządu terytorialnego. Dla realizacji tego celu analizie dogmatyczno-prawnej oraz historyczno-prawnej zostały poddane przede wszystkim przepisy kolejnych ustaw regulujących problematykę dochodów jednostek samorządu terytorialnego, począwszy od 1991 roku, a także posiłkowo również innych aktów prawnych, takich jak ustawy samorządowe czy ustawa o finansach publicznych. Zasadniczym zamiarem monografii było wykazanie, że istotą subwencji ogólnej w systemie dochodów jednostek samorządu terytorialnego jest pełnienie funkcji wyrównawczej, polegającej na uzupełnianiu dochodów własnych jednostek samorządu terytorialnego, umożliwiając realizację zadań własnych na poziomie minimalnych standardów we wszystkich jednostkach na terenie kraju.

Wyrównywanie następuje przy tym ze względu na: 1) zróżnicowany potencjał dochodowy lub nierównomierne zapotrzebowanie wydatkowe jednostek samorządu terytorialnego lub 2) konieczność zapewnienia jednostkom samorządu terytorialnego środków publicznych na finansowanie realizacji zadań własnych. Przeprowadzone badania pozwoliły na sformułowanie szeregu wniosków *de lege ferenda*, dotyczących: powrotu do metody parytetu przez określenie globalnej kwoty subwencji ogólnej lub jej poszczególnych części w ustawie budżetowej w relacji do wysokości dochodów budżetu państwa lub poziomu wpływów z wybranych podatków (np. podatek od towarów i usług), zmiany kryterium ludnościowego służącego do obliczania części wyrównawczej i równoważącej (regionalnej) subwencji ogólnej przez odejście od rzeczywistej liczby mieszkańców na rzecz liczby przeliczeniowej, uwzględniającej sytuację najmniejszych i największych (duże miasta) jednostek samorządu terytorialnego oraz sezonową migrację ludności (miejscowości nadmorskie, górskie, uzdrowiskowe), zmiany kryteriów służących do podziału kwoty uzupełniającej części wyrównawczej subwencji ogólnej, aby odzwierciedlały one rzeczywiste zapotrzebowanie wydatkowe jednostek samorządu terytorialnego, a nie dublowały podział oparty o potencjał dochodowy dokonywany w ramach kwoty podstawowej, zmiany kryterium dochodów podatkowych określającego potencjał dochodowy jednostek samorządu terytorialnego na poziomie gminnym poprzez włącznie do niego wpływów ze wszystkich podatków i opłat stanowiących źródła dochodów gmin, podwyższenia progu warunkującego obowiązek dokonywania wpłat wyrównawczych na szczeblu powiatowym, wprowadzenia progu ostrożnościowego ograniczającego maksymalną wysokość wpłat wyrównawczych na szczeblach gminnym i powiatowym, zmiany kryteriów podziału części równoważącej (regionalnej) subwencji ogólnej pomiędzy poszczególne jednostki samorządu terytorialnego, aby odzwierciedlały one rzeczywisty potencjał dochodowy oraz zapotrzebowanie wydatkowe tych jednostek, likwidacji rezerwy subwencji ogólnej określonej w art. 26 ustawy o dochodach jednostek samorządu terytorialnego, przeniesienia kryteriów podziału części oświatowej subwencji ogólnej z rozporządzenia do ustawy oraz ich uproszenia przez oparcie oceny zapotrzebowania wydatkowego na liczbie nauczycieli i poziomie ich awansu zawodowego, a nie liczbie uczniów, ustawowego określenia kryteriów podziału rezerwy części oświatowej subwencji ogólnej, a także włączenia regulacji prawnej części rekompensującej subwencji ogólnej do ustawy o dochodach jednostek samorządu terytorialnego wraz z ustawowym uregulowaniem kryteriów podziału tej rezerwy.

Poza problematyką udziałów jednostek samorządu terytorialnego we wpływach z podatków dochodowych oraz konstrukcji prawnej subwencji ogólnej moje badania w tym obszarze dotyczyły również: regulacji prawnej dochodów jednostek samorządu terytorialnego w pracach nad uchwaleniem obowiązującej Konstytucji RP (*Dochody jednostek samorządu terytorialnego w projektach Konstytucji RP oraz w pracach Komisji Konstytucyjnej Zgromadzenia Narodowego (1993-1997)* (w:) W. Miemiec (red.), *Księga jubileuszowa ku czci profesor Krystyny Sawickiej. Gromadzenie i wydatkowanie środków publicznych. Zagadnienia finansowoprawne*, Wrocław, Oficyna Wydawnicza "Unimex" 2017, s. 213-224), pojęcia dochodów własnych jednostek samorządu terytorialnego (*Pojęcie dochodów własnych jednostek samorządu terytorialnego*, Wrocławsko-Lwowskie Zeszyty Prawnicze 2015, nr 6, s. 331-342) oraz teoretycznoprawnych aspektów podziału dochodów publicznych pomiędzy budżet państwa a budżety jednostek samorządu terytorialnego w Polsce (*Theoretical legal*

aspects of the division of public revenues between the state budget and budgets of local self-government units in Poland (w:) E. Chernikova (red.), *Enhancing Budget Law As a Means of Intensifying Public Production*, Moskwa, 2019 (w druku). W pierwszym z tych artykułów przeanalizowałem siedem projektów Konstytucji, będących przedmiotem pierwszego czytania w Zgromadzeniu Narodowym, wskazując, że w projektach tych powszechnie przyjmowany był trójpodział dochodów jednostek samorządu terytorialnego na dochody własne, subwencje i dotacje, żaden z projektów nie definiował jednak dochodów własnych ani też nie wskazywał jakie dochody jednostek samorządu terytorialnego należy uznać za własne. W żadnym z projektów nie wskazano również, że subwencja ma mieć charakter ogólny, zaś dotacje charakter celowy. Ponadto żaden z projektów nie wprowadzał zasady odpowiedniości środków finansowych do zadań. Aby wskazać genezę obowiązujących regulacji art. 167 i art. 168 Konstytucji RP przebadano sprawozdania z prac Komisji Konstytucyjnej Zgromadzenia Narodowego, co pozwoliło na wskazanie, że na wstępnym etapie prac Komisji, polegającym na przygotowaniu pierwszego projektu jednolitego, do konstytucyjnej regulacji dochodów jednostek samorządu terytorialnego zdecydowano się wprowadzić zasadę odpowiedniości środków do zadań. Natomiast ostateczny kształt konstytucyjnej regulacji dochodów jednostek samorządu terytorialnego jest skutkiem dyskusji na posiedzeniu Komisji w dniu 18 października 1995 roku, a następnie głosowania w dniu 6 grudnia 1995 roku. W drugim artykule wykazano, że pojęcie dochodów własnych jednostek samorządu terytorialnego powinno opierać się na dwóch przesłankach – formalnoprawnej i materialnoprawnej. Przesłanką formalnoprawną zaliczenia danego dochodu do dochodów własnych jest trwałe (na czas nieokreślony, bezterminowe) przypisanie tego dochodu w całości lub w części samorządowi terytorialnemu w trybie ustawowym. Natomiast przesłanką materialnoprawną jest zapewnienie organom jednostek samorządu terytorialnego kompetencji do wywierania bezpośredniego wpływu na wydajność fiskalną danego dochodu. W trzecim z artykułów zostały przedstawione i zbadane cztery zasadnicze modele podziału dochodów publicznych pomiędzy budżet państwa a budżety jednostek samorządu terytorialnego (samodzielność ustalania własnych źródeł dochodów przez jednostki samorządu terytorialnego, rozdzielenie źródeł dochodów państwa i samorządu terytorialnego, podział dochodów pochodzących z jednego źródła pomiędzy państwo i samorząd terytorialny, przejmowanie przez państwo dochodów samorządu terytorialnego), co pozwoliło na wskazanie zastosowania każdego z tych modeli w polskim systemie dochodów jednostek samorządu terytorialnego.

Ad. 3) Trzeci obszar badawczy, dotyczący opodatkowania sektorów energetycznego i wydobywczego, jest realizowany od 2015 roku dzięki projektowi badawczemu pt. „Prawne aspekty opodatkowania sektora wydobywczego oraz energetycznego w Polsce", finansowanemu ze środków Wydziału Prawa, Administracji i Ekonomii Uniwersytetu Wrocławskiego w ramach dotacji MNiSW na działalność polegającą na prowadzeniu badań naukowych służących rozwojowi młodych naukowców.

Pierwszy artykuł naukowy z tego obszaru badawczego wiązał się z dotychczasowymi badaniami prowadzonymi przeze mnie nad dochodami jednostek samorządu terytorialnego. W artykule badałem jakie daniny publicznoprawne, obciążające przedsiębiorców wydobywających gaz łupkowy, stanowią dochody budżetów jednostek samorządu terytorialnego. W tekście zostały przedstawione i zbadane: udział jednostek samorządu

terytorialnego we wpływach z podatku dochodowego od osób prawnych, opłaty uregulowane w ustawie – Prawo geologiczne i górnicze oraz podatek od nieruchomości (*Dochody jednostek samorządu terytorialnego z tytułu poszukiwania, rozpoznawania i wydobywania na ich terenie gazu łupkowego* (w:) W. Miemiec (red.), *Finanse samorządowe po 25 latach samorządności. Diagnoza i perspektywy*, Warszawa, Wolters Kluwer 2015, s. 403-410). W kolejnym artykule naukowym z tego obszaru zakres badań został rozszerzony przez przedstawienie i zbadanie danin publicznoprawnych obciążających przedsiębiorców wydobywczych, które stanowią dochody budżetu państwa (*Taxation of the prospecting, exploration and extraction of shale gas on Polish territory*, Financial Law Review 2016, nr 3, s. 13-24).

Przedmiotem moich zainteresowań była również konstrukcja podatku od wydobycia niektórych kopalin. Badania nad stawkami tego podatku pozwoliły wskazać, że co prawda ustawa o podatku od wydobycia niektórych kopalin nie zawiera określonych bezpośrednio w sposób kwotowy lub procentowy stawek podatkowych, ale wskazuje w sposób obiektywny sposób ich wyliczania. Na tej podstawie uznano, że sposób określenia stawek podatkowych jest zgodny z konstytucyjną zasadą wyłączności ustawy w sferze prawa podatkowego. Natomiast krytycznie oceniono przyjęty w ustawie sposób obliczania wysokości podatku, bazujący na potęgowaniu cen kopalin. Powoduje on, że przy wysokich cenach miedzi i srebra podatnik w znikomym stopniu partycypuje we wzrostach cen miedzi i srebra na rynkach światowych. Podniesiono również, że do ustawy o podatku od wydobycia niektórych kopalin powinny zostać włączone mechanizmy wspierania nowych inwestycji, np. uznanie zapłaconego podatku od wydobycia niektórych kopalin za koszt uzyskania przychodów w podatkach dochodowych (*O potrzebie racjonalizacji stawek podatku od wydobycia niektórych kopalin*, Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska. Sectio H, Oeconomia 2016, nr 1, s. 559-567).

Wskazywałem również na negatywną ocenę wprowadzonych przez ustawodawcę zmian w zakresie opodatkowania elektrowni wiatrowych podatkiem od nieruchomości po uchwaleniu ustawy o inwestycjach w zakresie elektrowni wiatrowych (*Prawnopodatkowe skutki funkcjonowania elektrowni wiatrowych. Uwagi na tle ustawy z 20.05.2016 r. o inwestycjach w zakresie elektrowni wiatrowych*, M. Lewandowski, P. Pest, Samorząd Terytorialny 2016, nr 9, s. 27-34), a także później, w krytycznej glosie do kształtującej się linii orzeczniczej sądów administracyjnych w tym zakresie (*Opodatkowanie elektrowni wiatrowych podatkiem od nieruchomości po 1 stycznia 2017 r. Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego we Wrocławiu z dnia 12 lipca 2017 r., I SA/Wr 49/17*, P. Pest, M. Lewandowski, Gdańskie Studia Prawnicze - Przegląd Orzecznictwa, 2018, nr 1, s. 47-55). W pierwszym z artykułów podnosiłem, że wprowadzenie w art. 2 pkt 1 ustawy o inwestycjach w zakresie elektrowni wiatrowych definicji legalnej elektrowni wiatrowej oraz zmiana definicji legalnej budowli zawartej w art. 3 pkt 3 ustawy Prawo budowlane poprzez wykreślenie przepisu wprowadzającego podział elektrowni wiatrowych na części budowlaną i niebudowlaną doprowadzi do powstania dodatkowych wątpliwości dotyczących opodatkowania elektrowni wiatrowych podatkiem od nieruchomości. Z obu ustaw nie wynika bowiem wprost czy przedmiotem opodatkowania podatkiem od nieruchomości jest elektrownia wiatrowa rozumiana jako całość (to jest jej część budowlana i część niebudowlana) czy jedynie jej część budowlana. W drugim artykule, stanowiącym glosę do

wyroku Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego we Wrocławiu z dnia 12 lipca 2017 roku, wskazywałem, że ze względu na obiektywną niejednoznaczność rezultatu wykładni prawa podatkowego, w tym przede wszystkim wykładni językowej, dla ustalenia przedmiotu opodatkowania elektrowni wiatrowych podatkiem od nieruchomości, sąd powinien był zgodnie z zasadą *in dubio pro tributario* dokonać wyboru rezultatu wykładni najbardziej korzystnego z punktu widzenia sytuacji prawnej podatnika. Podnosiłem również, że w prawie podatkowym, jako prawie silnie ingerującym w prawo własności, standard ochrony jednostki przed arbitralnym rozstrzygnięciem organu jest podwyższony. Przeprowadzanie wykładni z pominięciem konstytucyjnie chronionych praw podatnika jest wykładnią *contra legem*.

Efektem pobytu na stypendium Fulbrighta na University of Wyoming, poza monografią wskazaną w pkt 4, są również dwa artykuły naukowe poświęcone sektorom energetycznemu i wydobywczemu w Wyoming (*Opodatkowanie elektrowni wiatrowych w Stanach Zjednoczonych Ameryki (na przykładzie stanu Wyoming)*, P. Pest, M. Lewandowski, Rynek Energii 2017, nr 5, s. 54-59; *Kilka refleksji o sektorze węglowym w stanie Wyoming*, M. Lewandowski, P. Pest, Energia Gigawat 2017, nr 10-11, s. 24-27). Pierwszy z artykułów analizuje konstrukcję prawną specyficznego dla Wyoming podatku od produkcji energii elektrycznej z wiatru, a także inne obciążenia podatkowe dotyczące elektrowni wiatrowych na tle stanów zachodniej sieci energetycznej. Drugi artykuł przedstawia ewolucję sektora węglowego w Wyoming, w tym opodatkowania wydobycia węgla.

Moje badania w tym obszarze badawczym dotyczyły również wybranych zagadnień z zakresu podatku akcyzowego. Wskazywałem na konieczność wprowadzenia autonomicznych regulacji dotyczących nielegalnego pobierania energii elektrycznej na gruncie podatku akcyzowego, wynikającą z potrzeby neutralizowania negatywnych skutków takiego poboru dla interesów fiskalnych budżetu państwa. Precyzyjne wyznaczenie skutków nielegalnego pobierania energii elektrycznej dla podatku akcyzowego może bowiem poprawić poczucie pewności prawa przedsiębiorstw energetycznych, a także zwiększyć efektywność poboru podatku akcyzowego (*Skutki nielegalnego pobierania energii elektrycznej dla podatku akcyzowego*, M. Lewandowski, P. Pest, Monitor Prawa Celnego i Podatkowego 2017, nr 4, s. 136-140). W glosie do wyroku Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Gdańsku z dnia 5 października 2016 roku podnosiłem, że przy obliczaniu współczynnika pozwalającego na zakwalifikowanie podmiotu jako zakładu energochłonnego należy uwzględnić wyłącznie koszt nabytej i wykorzystanej energii elektrycznej wraz z podatkami, z wyłączeniem podatku od towarów i usług. Z pojęcia „kosztów wykorzystanej energii elektrycznej" wyłączone są opłaty dodatkowe (*Udział kosztów wykorzystanej energii elektrycznej a zwolnienie z podatku akcyzowego zakładów energochłonnych. Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Gdańsku z dnia 5 października 2016 r., I SA/Gd 975/16*, M. Lewandowski, P. Pest, Gdańskie Studia Prawnicze - Przegląd Orzecznictwa 2017, nr 2, s. 64-72). Analizowałem również na ile regulacje prawne przyjęte w ustawie o zwrocie podatku akcyzowego zawartego w cenie oleju napędowego wykorzystywanego do produkcji rolnej pozwalają na realizację założonej funkcji zwrotu, a co za tym idzie – czy projektowana funkcja instytucji zwrotu podatku akcyzowego jest w tym przypadku faktycznie realizowana. Przeprowadzone badania doprowadziły do wniosku, że korzyści z tej instytucji mogą faktycznie osiągać osoby nie będące producentami rolnymi, brak jest korelacji pomiędzy zwrotem podatku a wykorzystaniem oleju napędowego do produkcji rolnej, istnieje możliwość otrzymania zwrotu w sytuacji, gdy dany podmiot nie

posiada żadnego urządzenia rolniczego oraz brak indywidualizacji limitu zwrotu. Na tej podstawie wskazywałem, że regulacja materialnoprawna i proceduralna analizowanej ustawy nie realizuje założonych przez projektodawcę funkcji rzeczywistego wsparcia polskiego rolnictwa przez obniżenie kosztów produkcji rolnej dla producentów rolnych na terenie Polski (*Wykorzystywanie oleju napędowego do produkcji rolnej a zwrot podatku akcyzowego*, W. Miemiec, P. Pest, Kwartalnik Prawno-Finansowy, 2018, nr 1, s. 9-22).

W tym obszarze badawczym znajdują się również opracowania rozdziałów w podręczniku dotyczące podatków sektorowych obciążających sektor wydobywczy – podatku od wydobycia niektórych kopalin oraz specjalnego podatku węglowodorowego (*Podatek od wydobycia niektórych kopalin, Specjalny podatek węglowodorowy* (w:) P. Borszowski (red.), *Prawo podatkowe z kazusami i pytaniami*, Warszawa, Wolters Kluwer 2018, s. 336-341).

Obok wymienionych wyżej publikacji oraz projektów badawczych moje pozostałe osiągnięcia naukowo-badawcze obejmują również otrzymanie nagrody Rektora Uniwersytetu Wrocławskiego za osiągnięcia naukowe uzyskane w roku 2016, a także otrzymanie stypendium Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego dla wybitnych młodych naukowców w latach 2018-2020 (nr 120/STYP/12/2017).

Po otrzymaniu stopnia doktora przygotowałem i wygłosiłem również 15 referatów na międzynarodowych i krajowych konferencjach tematycznych:

1) „Podatki jako prawna forma ograniczenia prawa własności", referat na Ogólnopolskiej Konferencji Naukowej „Ius de re corporali perfectae disponendi, nisi lege prohibeatur. Własność i jej ograniczenia w europejskiej tradycji prawnej", Uniwersytet Warszawski, Wydział Prawa i Administracji, 10 stycznia 2015 roku.
2) „Między wolnością a bezpieczeństwem na przykładzie dyrektywy MiFID", referat w ramach panelu eksperckiego „Bezpieczeństwo a wolność – dylematy prawnej ochrony jednostek" na Ogólnopolskiej Konferencji Naukowej „Prawo – siła bezsilnych?", Uniwersytet Wrocławski, Wydział Prawa, Administracji i Ekonomii, 13 marca 2015 roku.
3) „Opodatkowanie sektora wydobywczego w Polsce – podstawowe dylematy", referat na Międzynarodowej Konferencji Naukowej „Critical Legal Conference 2015: Law, Space and the Political", Uniwersytet Wrocławski, Wydział Prawa, Administracji i Ekonomii, 4 września 2015 roku (wspólnie z W. Małeckim).
4) „Wyrównywanie poziome dochodów jednostek samorządu terytorialnego („janosikowe") w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego", referat na III Międzynarodowej Konferencji Naukowej „Dyscyplina Finansów Publicznych – 10 lat obowiązywania ustawy", Uniwersytet Jagielloński, Wydział Prawa i Administracji, 20 listopada 2015 roku (wspólnie z W. Miemiec).
5) „Janosikowe – o co tyle hałasu?", referat na Ogólnopolskiej Konferencji Naukowej „Finanse samorządu terytorialnego", Uniwersytet Warszawski, Wydział Prawa i Administracji, 4 grudnia 2015 roku.
6) „Opodatkowanie poszukiwania, rozpoznawania i wydobywania gazu łupkowego w Polsce", referat na Ogólnopolskiej Konferencji Naukowej „Bezpieczeństwo

energetyczne z uwzględnieniem zadań samorządu terytorialnego", Uniwersytet Warszawski, Wydział Prawa i Administracji, 26 lutego 2016 roku.

7) „Partycypacja w sprawach budżetowych w samorządzie terytorialnym – chwilowe zjawisko czy trwała tendencja?", referat na Ogólnopolskiej Konferencji Naukowej „Funkcjonowanie administracji publicznej w Polsce", Senat RP, Politechnika Warszawska, Wydział Administracji i Nauk Społecznych, 15 marca 2016 roku.
8) „Założone a realizowane funkcje subwencji ogólnej", referat na II Międzynarodowej Bałtyckiej Konferencji Finansów Samorządu Terytorialnego „Finansowanie samorządu terytorialnego i jego zadań, a Europejska Karta Samorządu Lokalnego. Problemy praktyczne", Uniwersytet Gdański, Wydział Prawa i Administracji, 25 kwietnia 2016 roku.
9) „Problemy subwencji ogólnej w systemie dochodów jednostek samorządu terytorialnego", referat na III wrocławsko-brneńskim seminarium prawa finansowego „Relacje prawa finansowego i prawa cywilnego w Polsce i w Republice Czeskiej", Uniwersytet Wrocławski, Wydział Prawa, Administracji i Ekonomii, 12 maja 2016 roku.
10) „»Rozlicz swój PIT w...«, czyli o promowaniu przez jednostki samorządu terytorialnego rozliczania podatku dochodowego od osób fizycznych na ich terenie", referat na Międzynarodowej Konferencji Naukowej „Jednostka wobec działań administracji publicznej", Arłamów, 16 maja 2016 roku.
11) „Praktyczne problemy podatku od wydobycia niektórych kopalin", referat na Ogólnopolskiej Konferencji Naukowej „Prawne aspekty funkcjonowania i opodatkowania sektora wydobywczego oraz energetycznego w Polsce", Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, Wydział Prawa i Administracji, 10 czerwca 2016 roku.
12) „Wybrane uwarunkowania bezpieczeństwa energetycznego Polski", referat na VI Międzynarodowej Konferencji Naukowej „Security in an international system of modern transformation: challenges and prospects", Lwowski Uniwersytet Narodowy im. Iwana Franki, 24 września 2016 roku.
13) „Financial transfers between the state budget and the local self-government budgets", referat na Międzynarodowej Konferencji Naukowej „Enhancing Budget Law As a Means of Intensifying Public Production", Department of Legal Regulation of Economy and Finance at the Institute of Public Administration and Management of the Russian Presidential Academy of National Economy and Public Administration i Sector of Administrative and Budget Law of the Institute of State and Law of the Russian Academy of Sciences, Moskwa 7-8 grudnia 2017 roku.
14) „Opracowywanie i uchwalanie budżetu federalnego w Stanach Zjednoczonych Ameryki", referat na Ogólnopolskiej Konferencji Naukowej Zjazd Katedr Prawa Finansowego „Teoretyczne i praktyczne aspekty prawa finansowego. Problemy, koncepcje, wyzwania i rozwiązania", Mierzęcin, 22-24 października 2018 roku.
15) „Geneza budżetu państwa", referat w ramach uroczystości „Stulecie Finansów Niepodległej i 250 lat historii budżetu", Ministerstwo Finansów, 19 listopada 2018 roku.

Przemysław Pest
15.03.2019 r.